

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto III - Cena 10 lir - 8 jugolir - 5 din

TRST nedelja, 20. julija 1947

UREDNIŠTVO IN UPRAVA trg GOLDONI 1, I. NAD.
Telefoni: Uredništvo 93-806 in 93-808 - Uprava 93-807
OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12.15 in od 15 do 18 - 93-807
CENE OGLASOV: Za vsak mm vrstne in širine ena stolpca:
trgovski 20 lir, finančni in pravni 35 lir, ostali 30 lir.
NAROČNINA
Cena A: mesečna 172, četrtletna 510, polletna 1000, celoletna 1980
lir; Cena B: 120, 350, 700, 1380 jugolir; FLR: 55, 165, 330, 660 din.
Cekovni račun na ime «Ljudska založba»: Trst 11-5156; Re-
ka 45-201; Ljubljana 20-016.

Postnina plačana v gotovini
Spedizione in abbon. postale
Štev. 648

KDO MORE ŠČITITI ANTIFAŠISTE?

Unra, premog, živilske na-
kaznice, policija, SEPRAL, jav-
na dela — tako se širi in od-
kriva gnolba zavezniške upra-
ve, ob strmenju prebivalstva.
Pri tej upravi prebivalstvo ne
sodeluje. Sodelovanje so spre-
jele stranke bivšega CLN-a,
katerih zastopniki sedijo še danes
v občinskem in konskrem
svetu. Te posvetovalne organe
zavezniške civilne uprave je
ZVU vzpostavila zato, da bi bili
v pomoč pri izvrševanju nje-
nih nalog. Kakšna je bila ta
«pomoc», nas trenutno ne za-
nimajo; ugotavljamo le, da no-
bena izmed lumpurij, ki doka-
zujejo gnolbo celotnega apar-
ata, ni našla odmeva niti v
občinskem niti v konskrem
svetu. Za vse to niso vedeli in jih
ne zanima; strašansko pa jih
zanima ljudska lastnina kultur-
nih krožkov, ki bi jih radi po-
novno izrgali iz ljudskih rok,
kakor je to storil fašizem.
Od takih institucij ne more pre-
bivalstvo pričakovati nobene
zaščite, in v interesu tukajšnje-
ga prebivalstva bi bilo, da se
jih čimprej odstrani in nado-
stniči z resnično predstavniški-
mi telesi.

Odgovornost za to kritič-
no stanje, ki se v njem človek
kar čez nos znajde v zaporu, ne
da bi vedel zakaj, brez zaščite
— ob značilnem molku vsega
šovinističnega tiska, ki ima si-
cer vedno polna usta zaščite
človeških pravic — nosijo
predvsem vsi oni, ki so zlo-
glasno demokratično št. 11 spre-
jeli, jo podprli in jo podpirajo
še danes; še več, potegujejo se
celo zato, da bi se njena oblast
še razširila.
Komu lahko taka demokra-
cija služi, so pokazali zadnji
javni škandali; njen izrazito

protiljudski značaj je danes
razumljiv še tako kratkovidne-
mu človeku.
Zdravilo? Mi ne poznamo
drugačja kot odločno in dosled-
no demokratičnijo celotne jav-
ne uprave. V tej zahtevi bi si
morali biti edini vsi, ki jim je
blagostanje tukajšnjega prebi-
valstva najvišje merilo njho-
ve političnega udejstvovanja.

Nameste tega kaj vidimo?
Italijanski nacionalistični tisk,
ki so mu resnični interesi tu-
kajšnjega tako slovenskega
kot italijanskega prebivalstva
deveta briga, išče vzrok v ne-
kem namišljenem zapostavljan-
ju italijanskega elementa in v
favoriziranju Slovencev; in
dejavstvo, da so (kljub sporu-
mu Morgan-Jovanović) »ne po-
trebnem« obnavljali tudi slo-
venske vasi; skratka v dejstvu,
da je demokracija št. 11 pre-
široka, in da bi jo bilo treba
dopolniti s podelitvijo izvršne
moči občinskemu in konskrem
svetu, ki sta se v svojem dose-
danjem poslanstvu ovcenala za
nevenljivo slavo.

Zavezniška vojaška uprava
pa s svoje strani spremlja ak-
cijo proti poplavi korupcije,
poneverb, tatvin in drugih ne-
čestitih poslov s pravo ofenzi-
vo proti znanim antifašistom,
katerih glavna krivda je, da so
ostali zvesti svojemu antifa-
šizmu, ki jih je stal trpljenje,
preganjanje in ječo, namesto
da bi bili obkleti črno srajco,
proti republiku, v Afriko proti
zaveznikom, v Jugoslavijo pro-
ti partizani, v Sovjetsko zve-
zo proti »boljševizmu«, danes
pa se preživljajo s črnobera-
zjavstvom, kakor to dela cela
vrsta ustaških, četinskih, fa-
logardističnih, nacističnih, fa-

šističnih in drugih zločincev.
In tako se dogaja, da prve
trajajo v zapor, druge pa pu-
ste pri miru, ker so »dostojni«
ljudje, primorani preživljati se
s črno borzo, ker jim vojna
sreča ni bila naklonjena. (Ne-
katerim so celo preskrbeli
službo).

Kam bo protidemokratska
ofenziva Zavezniško vojaško
upravo privedla, je danes težko
reči; mnenja pa smo, da naše
ljudstvo ne bo moglo dolgo
mirno prenašati aretacij do-
slednih antifašistov, ki so z
njim delili trpljenje, preganje-
nje, ječo in teror fašističnega
nasilja.

ZDA in atomske bombe

Lake Success, 19. (AFP) — Na
zadnji seji delovnega odbora komi-
sije za atomsko silo je sovjetski de-
legat Gromik ugotovil, da ZDA
odklanjajo umenjen zalog atomskih
bomb, ameriški delegat pa je dejal,

da je to vprašanje nerazumljivo
z nadzorom pridobivanja atom-
ske sile. Odbor ni prišel do nobene-
ga sklepa.

V pričakovanju ratifikacije pogodbe z Italijo

Rim, 19. — Parlamentarna sku-
pina demokrštanov izjavlja, da so-
glašja z vlado in predlaga, da kon-
stituenta odobri osnutek zakona o
ratifikaciji mirovne pogodbe z Ita-
lijo, in sicer tako, kakor ga je pri-
pravil predsednik vlade. Ta prid-
žek pomeni, da postane ratifikacija
mirovne pogodbe pravomočna šele
potem, ko jo bo ratificirala tudi So-
vjetska zveza.

Vladni predsednik se je sestel z
Nemcem, ki je dejal, da je stalise
socialistov glede ratifikacije mirov-
ne pogodbe enako onemu demokri-
stov.

Madnarodni kongres demokrštanov

Bruselj, 19. (Tass) — V Bruslju
se je začel drugi mednarodni kon-
gres demokrštanov. Sodelujejo
ZSSR, CSR, Jugoslavija, Poljska,
Bolgarija, Romunija, Madžarska,
španska republika, Švica, Holandska,
Belgija, Francija, Velika Britanija in ZDA. Na kongre-
su sodelujejo tudi delegacije demo-
krištanov Portugalske, Sirije, Grčije,
Argentine, Kitajske, Čileja in Filipinov. Na današnjem
zasedanju bo voditelj sovjetske de-
legacije profesor Denisov predložil
poročilo o pravicah delovnega
ljudstva v Sovjetski zvezi.

Praznovanje sv. Sergija v Moskvi

Moskva, 19. (Tass) — Praznik
sv. Sergija so praznovali v opatiji
sv. Trojice in sv. Sergija pri Mos-
ki, kjer so pokopani ostanki ustanov-
itelja opatije.

Velika množica vernikov je prišla
iz Moskve in bližnje okolice ter je
prisostovala službi božji, ki jo je
opravljal patriarh Aleksej z asis-
tentom metropolitom Nikolajem in so-
sovj. ki so se bili udeležili zadnjega
zasedanja SV. Sinoda.
Po službi božji se je patriarh z
vso duhovščino udeležil svečanega
banketa v opatiji.

Bolgarski poslanci v Moskvi

Moskva, 19. (Tass) — V Moskvi
je priselala delegacija bolgarskih
poslancev. Voditelj delegacije je iz-
javil, da bo ta obisk pripomogel
k nadaljnji utrditvi prijateljstva in
bratstva med narodj ZSSR in Bol-
garije.

Slovensko zaledje prezrto

Te dni sta v Trstu izšli dve bro-
šuri propagandnega značaja, ki
imata namen privabiti čim več pro-
metista iz zaledja v Trst. Prvo brošuro
je izdala znana tržaška specijalska
tržnica Fr. Parisi pod naslovom
«Tržaško pristanišče», in sicer v
italijanski, nemški, češni, fran-
cosini in angleščini, drugo pa
specijalska tržnica S. A. Innocente
Mangili-Adriatica pod naslovom
«Trst za Tor Mittel-Europe», in to
samo v nemščini. V brošurah so po-
pisane tržaške prometne naprave v
zvezi s prometom na suhem kakor
tudi po morju in sploh vsa prometna
služba. Prva vsebuje tudi nekaj sta-
tističnih podatkov o prometu v tr-
žaški luči.

Druga brošura je očitno neme-
nena samo avstrijskemu in bavars-
skemu zaledju, ker je pisana samo
v nemščini. Toda pravi Naplana je
v italijanski, nemški, češni, fran-
cosini in angleščini, in sicer v
celoti v francosini in angleščini, slo-
venskega ali slovakovega prevo-
da pa nima. Izdajatelj je kratko
prezrl slovensko zaledje, ki je l.
1913. dalo Trstu okoli 32,5% ze-
leniškega prometa! — da ne ome-
njamo prometa s Hrvaško, Bosno
in Hercegovino ter Srbijo. Trst tu
danes že sklepa donosne kupčije
s Jugoslavijo.

KRATKE VESTI

PRAGA. — List «Pravo Lidu»
poroča, da so dosegli sporazum s
Poljsko, na podlagi katerega bo
CSR dobavila poljski material za
zgraditev starih visokih pečl.

BUKARESTA. — Listi poročajo,
da zaradi uvoza žita iz ZSSR ni
bilo Romuniji treba kupovati ame-
riškega žita po visoki ceni. Žito
so romunsko zlato, ki je bilo po-
loženo v švicarskih bankah, zopet
vrnili v Bukaresto.

PRAGA. — 103 danski mladinci,
so jim britanske okupacijske oblasti
v Avstriji bile zabranile vstop
v Jugoslavijo, kjer so se mislili ude-
ležiti dela na mladinski progi, so
prisplili v Prago.

BATAVIA. — Glavna republiška
sindikalna organizacija je pozvala
delavce vsega sveta, naj bojkotir-
ajo Holande v vseh pristaniščih
in letališčih, če bi ti napadli indone-
zijsko republiko.

LJUBLJANA. — Po podatkih
glavne odbora sindikatov LR Slo-
venije je ženska delovna sila letno
narasla v primeru z lanskim letom
za 29%.

BERLIN. — Na filatelistični raz-
stavi v Münchenu so prodali znani-
ko za 3 pfenigov bivše kraljevine
Saksonije za 40.000 mark. Za vi-
soko ceno so bile prodane tudi go-
rniške znamenje o poletu «Graf
Zeppelin» v polarnih krajih.

Dvanajst smrtnih obsodb na ljubljanskem procesu

Rainer, bivši vrhovni komisar za Jadranko
Primorje, obsojen na smrt z obešenjem

Ljubljana, 19. — Davi se je
pred vojaškim sodiščem zaklju-
čila razprava proti Rainerju in
ostalih 13 vojnim zločincem.
Predsednik sodišča kap. Bra-
čič je ob 10.50 prečital sodbo.

Oboženci so bili obsojeni kakor
sledí:

1. Rainer Friedrich, Avstrijec, bivši gauleiter za Koroško in vrhovni komisar za Jadranko Primorje, na smrt z obešenjem.
2. Glaser Helmut, Avstrijec, dodeljen nemški varnostni službi, na smrt z ustrelijo.
3. Kübler Ludwig, Nemeec, general alpskih lovcev, na smrt z obešenjem.
4. Hössler Hans, Nemeec, generalmajor, na smrt z ustrelijo.
5. Fleckner Hans, Nemeec, poveljnik varnostne službe, na smrt z obešenjem.
6. Neubert Günther, Nemeec, poveljnik SS, na smrt z ustrelijo.
7. Vogt Josef, Nemeec, vladni svetnik, na smrt z obešenjem.

8. Hochsteiner Walter, Avtri-
jec, nacistični funkcionar na
smrt z obešenjem.

9. Kuss Leo, Avstrijec, naci-
stični funkcionar, na smrt z
ustrelijo.

10. Gerlach Reinhold, Nemeec,
tajnik kriminalnega urada, na
smrt z obešenjem.

11. Müller Franc, Jugoslovian,
vohun gestapa, na smrt z obe-
šenjem.

12. Christl Heinrich, Nemeec,
polkovnik, na smrt z ustrelijo.

13. Doujak Hermann, Avstri-
jec, pravni svetnik SS, na 18 let
prisilnega dela.

14. Hradetzky Franc, Avstri-
jec, funkcionar SS, na 16 let
prisilnega dela.

Višijski može na čelu francoskih zasedbenih oblasti v Nemčiji

Pariz, 18. — Francoska poslanska
zbornica je razpravljala o poroču-
nu. Razni poslanci so se dotaknili
vprašanj, ki so v zvezi s fran-
coskim zasedbenim področjem.

PO SLEDОВИH GENTILEJA IN FEDELEJA

Tržaški šovinistični tisk je spro-
žil ofenzivo proti slovenskemu so-
stnu v Trstu. To nas nikakor ni
iznenadilo. Kakor se na vseh dru-
gih poljih vedno bolj manifestira
fašistična miselnost, razumemo
rudi bes, ki ga z alina reakcionarni
tisk proti obnovljenemu in raz-
vijajočemu se slovenskemu so-
stnu. Praljičica o «Trieste italia-
nismo» je o obstoju in razvoju
slovenskega solstva krepko de-
mantrirala. Stvarnost, da obstoja
v samem Trstu slovenska manj-
šina, ne morejo demantirati laži
«Voce libere», ki predrzo potvar-
ja statistiko, ki piše, da imajo
slovenski učenici brezplačno na
razpolago avtobus, ki jih vozi iz
cone B in celo iz Jugoslavije in
druge take oskrbi. O vseh mo-
gatih netočnostih, falzifikacijah
in fašističnem strupu bomo spre-
govorili kasneje. Danes hočemo
ugotoviti le namen, ki ga imajo
vsi ti članki. Izraža se že v sa-
mih naslovih, kot so «Polkovnik
Carnes naj popravi...» ali pa «Po-
kovnik Carnes naj odpre oči...».

Prilike je nova meča in ta naj bi
pomelala po željah «Voce libere»,

«Emancipazione» in «Messaggera
Veneta». In ker je polkovnik Car-
nes v tržaških zadevah še novinec
in ni se odprl oči, mu je treba
pripravi dobro očala, da bo videl
vse skoki lete fašističnih potvornih
statistik in šovinističnega sovra-
stva nad vsem, kar je sloven-
skega.

Medtem je kapetana Simoni-
jeva noč. Nismo ugnili niti po-
sloriti se od njega. Njegov odhod
je doberdošel njegovim dosedaj-
šnjim prijateljem, ki ga obeta-
vajo brez vsakih predsodkov z
očitki, da je favoriziral slovensko
solstvo nasproti italijanskemu.
Take trditve bi morda, morda
utegnile vzbuditi v nepoučenem
kak dom, toda nam vsem, ki smo
ga predobro spoznali, so smešne.
Ne bomo pozabili priznanja kap-
etana Simoniya, da je še v času
fašizma opazoval z okna tržaške-
ga fašističnega doma povpreke fa-
šistov; ne bomo pozabili, kako se
je s gospodinjstvom spreha-
jal z gospodinjstvom v prav veliko
hokardu, tudi ne bomo pozabili, da
nas je nazval nečistilcar narod
(prav tako kot fašisti) in da so

se mu gnusili naši simboli in na-
še knjige.

Zastoj so gospodje od «Voce
libere» in drugih silnih časopisov
vse predrze laži. Gentilejeri in
Fedelejeri časi se ne poverje več
Simoniyevega načelnika in pol-
kovnika Carnesa ne bomo pozabi-
li, naj odprta oči. Njehova do-
nost je, da upravlja te kraje
pravično in objektivno; sicer smo
bili nad njhovo vama prednoma
precekrat razočarani. Ne bi nas
čudilo, če bi tudi sedaj doživeli
slično postopanje. Nas ne bi ču-
dilo in nas ne bi opalošilo. Noše
ljudstvo ve: bili so Gentileji in
Fedeleji in so šli; bili so Baw-
mani in Simoniyi in so tudi šli —
a ljudstvo, slovensko ljudstvo je
ostalo.

Še 8 civilistov aretiranih v zvezi s poneverbami pri javnih delih

Trst, 19. — Poročevalski urad Ju-
lijske krajine je danes izdal na-
slednje izjave:

«Glavno poveljstvo sil Osrednjega
Sredozemlja uradno javlja, da so
sedaj aretirani v zvezi s preiskavo
o odseku za javna dela ZVU
skupno tri zavezniške enastine ter
8 civilistov osebja, razin 13 civilis-
tov, ki pripadajo zasebnim tvrd-
kam.

Treji aretirani častniki je kapeti-
nan D. A. Wilde od britanske vojske.
Pri do sedaj izvršenih preiskava-
h so ugotovili nerednosti, ki se-
gaajo daleč izven ZVU. Zavezniške
oblasti so odločene izvesti strogo
preiskavo, da bi razjasnile vsa za-
dova. Preiskavo vršijo z največjo
naglico ter bodo objavili vse po-
drobnosti, čim bo mogoče sestavili
popolni seznam posameznih obožb
proti kompromitiranim osebam.

Ze dva dni krožijo govorice, da
je prišel v Trst poseben izvedenec
londonske policije Scotland Yarda,
da bi pomagal pri razčiščenju Skan-
dala v zvezi z javnimi deli.

Med aretiranimi civilisti, katerih
število presega 13, omenja časopis-
ska mreža Lenassi Dolores, ki so jo
takoj po aretaciji zadrževali na
policiji preko pet ur; drugi je Jo-
žef Pavan, tretji pa ravnatelj pod-
jetja ATA Attilio Imardano, ki je
baje zapleten v črnoberzijske
posle z avtomobilskimi gumami.
Razen omenjenega izvedenca iz
Londona vodi preiskavo neki za-
vezniški polkovnik.

Načrt za organizacijo in izvedbo
vseh lumpurij je baje napravil
Ricci, skupaj z majorjem Richard-
sonom, še ko je bival v Turinu.
Krožijo tudi govorice, da bo pol-
kovnik Keefe pregledal zapisnik
gradbenih podjetij in da bodo iz-
vedli iz tega seznama vse one
tvrdke, ki nima jo domovinske
pravič, ali so jih vplisali v sezna-
me prelopostavno, kakor na primer
«American International Engineer-
ing Co.» s sedežem v Borzoi ulici
št. 3. To družbo so vpisali v se-
znam na ukaz od zgoraj.

Bolgarski dijaki pomagajo češkim kmetom

Praga, 19. (CTK) — Iz Brna je
odpotovala v Bruntal skupina 150
bolgarskih dijakov, ki bodo poma-
gali kmetom pri pobiranju pridel-
kov. Danes bo v Prago priselala
druga bolgarska mladinska brigada,
ki bo skupno s češko mladino
gradila stanovanjske hiše za ru-
darje v Horni Litvinovi.

Novo ministrstvo v FLRJ

Beograd, 19. (Tanjug) — Prezidij
ljudske skupštine FLRJ je odredil,
da se od ministrstva za industrijo
odcepi oddelek za vprašanja o elek-
trifikaciji in se ustanovi novo mi-
nistrstvo za elektriko. Novo mi-
nistrstvo bo vodil dosedajni minister
za zunanjo trgovino Nikola Pe-
trovič.

Wallacejeve izjave o odnosih med ZDA in Jugoslavijo, o Marshallovem načrtu in o vojnih hujskačih

New York, 19. (Tanjug) — Tan-
jugov dopisnik v New Yorku je sta-
vil bivšemu ameriškomu podpre-
sedniku Wallaceju nekatera vpra-
šanja.

Wallace je izjavil, da označuje
ameriško povojno gospodarstvo vi-
soka proizvodnja. Proizvodnja mir-
nodopskih predmetov zaposuje vi-
soko število delavcev. Zvijenje stane
sedaj za eno tretjino več nego v
preteklem letu. Za približno leto je
pričakovati veliko nezadovoljstvo
proti predragemu življenjskemu
standardu.

Glede Marshallovega načrta je
Wallace izjavil, da se je spetkeča z
njim strinja, sedaj pa mu ni ni-
kakor naklonjen, ker grozi, da raz-
del svet na dva dela. Če je bil pr-
votni namen načrta, omogočiti ob-
novo Nemčije z namenom, da se
pripravi borba proti Sovjetski zvezi,
je nadaljeval Wallace, temu na-
pravo absolutno nasprotujem. Ni pa
mogoče reči, v čem prav za prav
ta načrt obstaja, dokler ne bo do-
končni načrt preložen kongresu. V
vidiku velikih kreditov na podlagi
tega načrta se je po mojem mnenju

za sedaj nekoliko oddaljila gospo-
darska kriza. Če ne bo kongres od-
bri kreditov, bi znalo priti do kri-
ze, kakor sem dejal, v letu 1948,
drugače pa bo morda izbruhnila le-
ta 1951.

Wallace je nato dejal, da je bil
namen njegovega potovanja po 14
evropskih državah, boriti se proti
tistim, ki imajo vojno za neizbežno.
Ob raznih prilikah sem izjavil, da
imam iste, ki širijo idejo o enozbe-
žni vojni, za kriminalce, ki de-
lujejo proti splošni blaginji v svetu.

Glede demokratične stranke je
Wallace dejal, da se večina napred-
nih ljudi trudi za precenno stranke
v res demokratično stranko. Če
ne bomo pri tem uspehi do leta
1948, bomo preuili možnost usta-
novitve tretje stranke.

Dopisnik Tanjuga je nato omenil
odnose med ZDA in jugoslovans-
kim ljudstvom med vojno in o vo-
gi, ki jo je Jugoslavija takrat igra-
la. Vprašal je Wallaceja, kaj je po
njegovem vzgledu sedanjega zadr-
žanja ZDA do Jugoslavije. Wallace
je dejal, da v ZDA ne gledajo morda
na nobeno državo s tako zgrešeno-
ga vidika kakor na Jugoslavijo. O-
menil je nato knjigo dopisnika lon-
donskega «Timesa» Davdsona, «Sil-
ke iz življenja partizanov». Silka,
ki jo ta knjiga daje o Jugoslaviji,
je povsem drugačna, kakor je tu-
kajšnje mnenje o vasi držav, je de-
javil Wallace. To knjigo bi morali razsi-
liti tudi v ZDA. Do sedaj nisem mo-
gel nič napraviti, da bi jo tu chva-
lil. Knjiga tudi nečisto poročilo o
vseh objektivnega opazovalca o ju-
nasitju jugoslovanskega ljudstva
med vojno, prikazuje pa tudi, na
kako edino načrtno resujejo Jugo-
slaviani vsa svoja vprašanja. Ne-
zmerno mi je žal, da ne vlada med
ZDA in Jugoslavijo največje in naj-
bolj logično prijateljstvo. Čutim, da
bi to prijateljstvo mnogo pripomoglo
k ohranitvi miru v svetu.

Nova proga v Bosni

Sarajstvo, 16. — Včeraj so slove-
nsko otvorili promet na železniški
progi Stupari-Kladanj v vzhodni
Bosni, ki meri 26 km. Progo so
preostavljajo zgradili člani ljudske
fronte v tužlanskem okraju. Nova
železnica je velike gospodarske
važnosti za Bosno in Hercegovino,
ker veže bogata gozdna področja
vzhodne Bosne z največjimi are-
dišči lesne industrije.

Ljudski tabor v Senožčah

ki bi se moral vršiti danes, je iz tehničnih raz-
logov preložen. Čas prire-
ditve bomo pravočasno
objavili.

Meja v Brdih

upravljajo koloni, po večini slo-
venski narodni kakor smo že be-
ležili. Katere posesti je vedre vna,
ali teh gospodov, ki sedijo doma
na gorkem, ali naših kmetov, ki
so zrasli in vkoreninjeni s to
zemljo?

ZGODOVINA IZPRICUJE GLASNO

Mirnki s svojimi naselji do leta
1918 ni bil nikdar v sestavi kra-
jevine Italije, temveč je pripadal
pod goriško deželo (pod goriške
grofe, oglejske patriarhe), torej
pod suverenost nemškega cesar-
stva. Izza časa benečansko-avstrijs-
skih vojn (1507-1621) je Mirnik le
zaradi vojnih dogodkov menjaval
svoje gospodarje, avstrijske in be-
nečanske.

Od starejših časov do leta 1814,
ko je bila Benečija še avstrijska,
so spadali pod Benečijo samo ad-
ministrativni tudi sledeči soven-
ski kraji ob meji: Mirnik, Vrhov-
nje, Senik, Skrljevo, Brdice, Lože,

Rutarji in Brčan, torej le upra-
vno, ker suverenost je bila vedno
avstrijska. Dne 19. oktobra 1797,
ko je Napoleon zatri Beneško
republiko in sklenil mir z Avstri-
jo, je Avstrija dobila poleg osta-
le Benečije še celo Beneško repu-
bliko. Po obhodu Francosov so na
dunajskem zboru vladarjev dne
21. oktobra 1814 doleteli za Go-
riško nove meje in so uredili go-
riško-beneško mejo tako, da so
prisili pod upravo Goriške vsi zo-
graj navedeni kraji.

Te meje so ostale nespremenje-
ne do leta 1918, ko je Mirnik
skupaj z ostalo Goriško prvič v
svoji zgodovini prešel pod suve-
renost kraljevine Italije in je mo-
ral deliti vsa žalošasta usoda do
današnjih dni.

KAJ BI MIRNIK BREZ NASELJ?

Mirnik je stara slovenska na-
selbina. Nekaj furianskih družin
je doseglo v zadnjih časih, ne-
kaj družin je mešanih oziroma

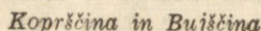
VELIKA DEDIŠČINA OB IDRIJI

Glavna rodna zemlja je v pose-
sti domačinov, starih korenin, ki
so očevali to veliko dediščino ob
Idriji svojim potomcem do da-
našnjih dni, ko se odloča usoda
Mirnika. Precej zemlje je tudi v
tuhli rokah italijanskih vepo-
slenikov, ki so pa ginstar meje
ali daleč v notranjosti Italije, a
so pustili na slovenski grudi svoje
hišice-košice. Imamo shranjene
podatke.

Od posestnikov v Mirniku in
njegovih naseljih je 60 slovenskih,
srednjih, dovolj trdnih kmetov —
svojakov in le pet furianskih, 7 fu-
rianskih, od najemnikov so 3 slo-
venski dinarji, 2 furianska. Naj-
več kolonov izkazuje Skrljevo.

Vsi slovenski posestniki i sve-
jaki so avtohtoni prebivalci te
zemlje, živijo v lastnih domačijah
iz roda v rod. svojo zemljo gojijo
sami brez kolonov, a tuji italijan-
ski lastniki so vsi zunaj (po šte-
vilu štirje) blizu ali daleč v starih
italijanskih provincinah. Njihove
kupljene in nepredane kmetije

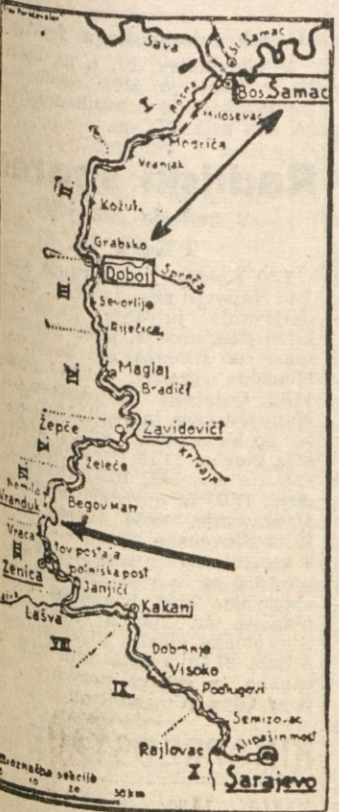
Slovanski značaj Istre med Mirno in Dragonjo

Od Šamca do Doboja PRVIH 67 KM | že teče vlak MLADINSKE PROGE IZROČENO PROMETU

Sej 33. odselka mladinske proge Samac-Sarajevo ing. Emil Jančević, njegov namestnik Stanko Tomić in dvostrani udarnik ml. ner Marko Krznarić

Graditelji mladinske proge so proslavili že drugo veliko delovno zmago. Prva je bila probaj največjega predora »Vranduku«.

Druga zmaga pa je dovršitev prvih 67 km proge od Samca do Doboja. Ob tej priliki so 15. julija priredili slovesen miting v Doboju. Pomočnik prometnega ministra zvezne vlade FLRJ, Jože Borštnar, ki ga vsi Primorci dobro poznamo kot bivšega komandanta slavnega IX. korpusa, je ob tej priliki dejal:

»V petletnem planu je določen popoln gospodarski razvoj tudi Bosne in Hercegovine; v njem so številne proge, ki bodo povežale v gospodarsko celoto posamezne republike in vso državo. Proga Samac-Sarajevo z bodočim podaljškom do morja je ena najpomembnejših etap v razvoju našega železniškega prometa. Ta naša najpomembnejša magistrala. Zgraditev proge Samac-Doboja je jasen dokaz, kako realen je naš petletni plan.«

Z graditvijo te proge je jugoslovanska mladina dokazala, kako se more opustiti, čežla dvigniti tudi brez dolarskih posojil in da je glavni pogoj boljše prihodnosti popolna svoboda ljudstva.

Moja mlada leta

(Nadaljevanje z 2. strani)

od matere, padel sem na tla, udaril so me, nad menoj so letele velike sence kmetov. Nato sem vstal in bežal za okeja vrata. Velik človek, mahajoč s sabjo, je govoril ljudem, ki so bežali. Ljudje so stali kakor keglji. Nekateri stajajoči so se prijemali za ude, drugi so se rešili na dvorišča, v daljavi so se vojaki razpustili v ravno rdečo-modro črto in se pripravili na smrt. Ves dan so orožniki patrolirali po mestu. Mnogo demonstrantov je bilo aretiranih.

Savka je trajala 52 dni, neverjetnega skromstva, trpljenja in jeze. Takšna je bila usoda rudarja: utrudljivo delo v temnem in globokem rudniku, zastrupljanje s plinom, podiranje rudnika in nazadnje, kadar so prisiljeni od siromaštvu govoriti o svoji nečasti, pa se je pojavila vojska in jih zaprla.

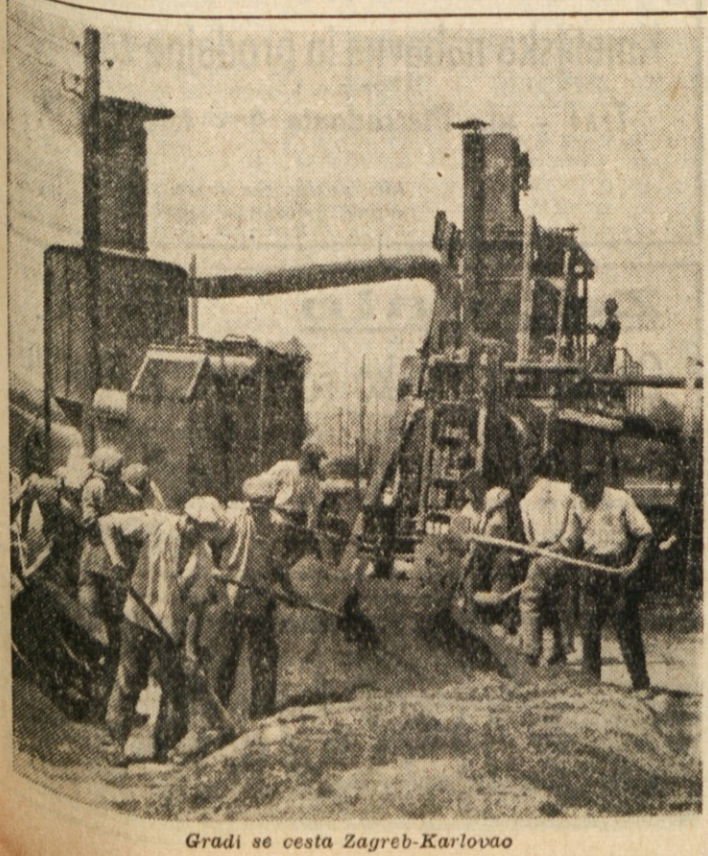
Kakor otroci v drugih delavskih rodovih, tako sem živel tudi jaz. Kakor hitro sem prišel v resnejša leta, (to pri rudarskih otrocih nastopi kmalu) sem moral delati. Oj očetovega zaslužka in lastnega gospodarstva, ki je obstajalo iz malega vrtiča in nekaj domačih zajčkov, mati ni mogla vzdrževati vseh nas. Opravljati sem najlažja dela v hiši: na poje sem hodil po travo za zajčke, znal sam skrbeti za vrt in pazil na mlade bratce.

DOL Z DRAGINJO

Kakor v vseh delavskih družinah, tako se je tudi pri nas pogovor sukal vedno okrog življenjskih težav, cen, ki so rasle v neskončnost. V septembru leta 1910 je protestno gibanje proti draginji odzvelo v vsem premožnem bazenu.

To gibanje je kmalu zajelo tudi naše mestce. Gospodinjne so nam, da se organizirajo, da bi bile med najbolj gorečimi in zato so jo izbrali za delegatko.

Povorka demonstrantov je šla skozi mesto z rdečo zastavo in klicala gesla: »Masla po 30 so-ustev. Mleka po 4 soule! Tako so hodili od trgovine do trgovine in zahtevali, da trgovci pri-

Gradi se cesta Zagreb-Karlovac

V BENETKAH LETA 1700

PETER PETROVIĆ NJEGOŠ

Ob stoletnici

„GORSKEGA VENCA“

Prevedel ALOJZ GRADNIK

PRIDE DRASKO IN SE Z VSEMI
OBJEMA IN POLJUBLJA, POTEM
SEDE MEDNJE.

KNEZ ROGAN

Zini kakšno o Benetkah, Draško,
kakšno ljudstvo je na oni strani?

VOJVODA DRASKO

Bilo, brate, dokaj je prav čednih,
a desetkrat več še nepoglednih,
spake, da bi kar mislil pred njimi.
Bogatašev, teh je bila sila,
od bogastva so se norogovali,
kakor bebi so se spakovali.
Vsak vogal bil poln je postopačev,
kar boljši ti, mrha, ko se muči,
da ogloda suho skorjo kruha.
Videl to sem: dva teh polehuhov
oprtila sta si kakšno brundo,
kakor klada mrtvo in leseno
stavim, da bi ok je potegnila,
in nosila sta jo tam po mestu
sem in tja in še pri belem dnevu;
ni jim mar za čast in za poštenje,
le da usapnejo kaj v gladi gobec.

VUK MANDUSIC

So junaki tam ljudje, vojvoda?

VOJVODA DRASKO

To pa niso, ne, Bog ne zadeni!
O junastvu ni, da bi govoril!

ker resnice tu ne smeš izreči,
sreča tvoja — nihče ne razume!
Pa me tujte, kaj vam danes pravim:
zbog temnic sem tistih se preveril,
da so božji zakon pogazili,
da bo konec vzel njih oblastvo
n da kmalu boljtim v roke pride.

VUK MICUNOVIC

Če se prerok takšen si, povej nam,
mar bojijo koga se na svetu?

VOJVODA DRASKO

Ni človeka, ki ga strah ni česa,
če ničesar, pa vsaj lastne sence.
Oni sami tale strah poznajo:
strašijo se žirov in vohunov,
vse v Benetkah trepetajo pred njimi.
Če na trgu dva kaj pokramljata,
še tam tretji vleče na ušesa,
precej v diru steče na sodišče,
javi, kaj sta ona se menila,
in doda še kaj in vse zabeli.
Koj sodišče kar oba zagrabi,
pa na muke z njima na galejo.
Od tega so že tako propali,
da nikomur nihče ne zaupa.
Kakor daleč segajo Benetke,
boš iztaknil teko kje človeka,
ki v sosedih svojih ne bi videl
žirov tajnih ali pa vohunov.
Grbišče se mi je kar zaklinjal,
da so nekdanji žiri in vohuni
tudi doša samega obrekli
pred senatom in pred zbranim ljudstvom

N. Predić: »Beg v Hercegovino«

Pač pa res je: zmamili so k sebi,
zmamili jih in jih polovili,
tušne brate naše in sokole,
Dalmatince in Hrvatke hrabre,
z njimi ladje vse so si naphali,
gonijo jih zdaj po belem svetu,
iz vseh krajev vlačijo zaklade,
tlačijo pa mesta in dežele.

SERDAR IVAN

Pa sodišča, so pri njih pravična?

VOJVODA DRASKO

Dragi, takšna, da Bogu se smili!
Samo malo boljša so od turških.
Tavi sem videl velikansko hišo,
v nji gradijo se vseh vrst brodov;
tukaj vidiš tisoče trpinov,
vsi v ležanju teko so vkovani,
doži oni vsi gradijo ladje.
Jok in stoki, čemer in togota
vsakomur tu branijo vstopiti.
Nekateri sujnji pa so v sponah
prikovani na orjaške ladje,
taki ladje vozijo po morju,
kožo pali sonce jim poletno,
dež jih davi in viharo vreme,
ni mogote jim se premakniti,
prav tako kot pes pri staji zvezan,
tu čemijo vse noči in dneve.
Najstrašnejše pa so tam temnice
prav pod dvori, ki v njih dež prebiva.
Če za jama več kje prav globoko,
laže v nji bo kakor v teh prestati,
v teh gotovo bi še konj jim crknil,
psa tu noter človek ne bi zvezal,
a nikar človeka siromaka.
Njim pa tu so za ljudi zapori,
Tu po izbavi davijo jih mračnih.
Kar zmrza me — strela jih ubila! —
če pomislim zdaj na te grozote.
Tu ne sme Ti biti žal nikogar,
Kaj tebe, da komu bi pomagal,
Ko sem videl vso to strašno revo,
v srce zboldo me je in sem rekel:
»Kaj pustite tu ljudi, pesjani?
Kaj junastvo jih ne usmrtite?
Kaj zverinsko jih peklete muko?«
A v uho mi Grbišče zašepne:
»Ne govori tu besede take,

in da glavo so mu odrobili
na stopnicah doleže palače.
Kje bi drugi se jih ne strahili,
če so doša mogli očrniti?

SERDAR RADONJA

Barali smo te že vse mogoče,
si pa videl vojvodo njih, doša?

SERDAR IVAN

Te je vprašal kaj o naših krajih?

VOJVODA DRASKO

Vprašal, brate, sam ne vem več, kaj vse.
Z Grbiščem sem prišel pred njega,
sklonil sem se, kot so mi veleli,
proti meni doš se je nasmešnil,
spraveval me je za naše kraje,
in dejal bi: ljubi Crnogorče,
ker po vrsti je omenjal boje,
kjer pomogli našo so Benetkam.
A naposled se je potrošil,
vprašal me je za sosede naše,
za Bošnjake in za Arbanase:
»Ko ulovijo«, pravi, »Crnogorca,
naj jim v roke pride živ, naj mrtev,
kaj požori ga res, je to mogoče?«
Kaj bi žili, Bog ti greh odpusti,
kije na svetu človek žre človeka?
»Vendar žul sem to« — mi zopet reče —
»saj je ljudstvo tam, ki žre še kače.«
Kakšne kače neki, knez prelahtnil
Gnusno je že, če jih kje zagledaš,
pa se diaka vsaka ti naježi.

KNEZ JANKO

Zdi se, da te kar lepó sprejel je.

VOJVODA DRASKO

Ne lepo, še prelepo ti rečem!
Se, kar prošil nisem, je obljubil,
pa sem mislil, ko sem šel od njega:
blagor meni dancs in na veke,
kakšna sreča za vse Crnogorce!
Saj jim praha toliko prinesem,
da se bodo mogli biti s Turki.
A nazadnje je vse to prehlnil,
ko da nisva nič se domenila.
Zdaj bi več mu ne verjel, mrcini,
če bi rekel, da je mleko belo.

FIZKULTURA

Češkoslovaška-evropski finalist v tekmovalju za Davisov pokal

DROBNY in PALADA

V nedeljo, ponedeljek in torek
13-15 t. m. je bilo v Zagrebu te-
niško tekmovalje evropskega fi-
nala za Davisov pokal med Če-
škoslovaško in Jugoslovijo. Ka-
kor smo že poročali, je Jugosla-
vija doživela nepričakovano hud
poraz v razmerju 0:5.

V dosedanjih tekmovaljih za
Davisov pokal sta Jugoslovija in
Češkoslovaška igrali vidno vlogo.
Češkoslovski so prišli v evrop-
ski finale 7-krat, Jugoslovani pa
5-krat. Jugoslovija je leta 1939
osvojila evropsko prvenstvo v te-
nisu, dočim Češkoslovski v fi-
nalu niso imeli sreče.

MITIC

Dosedanja medkontinentalna
finalna srečanja za Davisov po-
kal pa so se končala takole:

1908 Melbourne, Avstralija:ZDA 5:0
1909 Sydney, Avstralija:ZDA 5:0
1911 Melbourne, Avstralija:ZDA 5:0
1912 Melbourne, Anglija:Avstralija 3:2
1913 Wimbledon, ZDA:Anglija 3:2
1914 New York, Avstralija:ZDA 4:1
1919 Sydney, Avstralija:Anglija 3:2
1920 Auslond, ZDA:Avstralija 5:0
1921 New York, ZDA:Francija 3:2
1922 New York, ZDA:Avstralija 4:1
1923 New York, ZDA:Avstralija 4:1
1924 Philadelphia, ZDA:Avstralija 5:0
1925 Philadelphia, ZDA:Francija 3:2
1926 Philadelphia, ZDA:Francija 4:1

Uspeh škok z desetmetrskega stolpa

ter so prvič osvojili evropsko
prvenstvo letos v Zagrebu. Rezul-
tati Češkoslovaške v evropskem
finalu so: leta 1942 v Alxes les

CERNIK

